

IN 10 STAPPEN NAAR GOED BURGERSCHAPSONDERWIJS

Tien onderdelen die bijdragen aan goed burgerschapsonderwijs. De vragen bij de onderdelen geven richting in het vormgeven van het burgerschapsonderwijs.

1. VISIE EN MISSIE

Heeft de school een visie en missie op burgerschap?
Zijn deze beschreven (in het schoolplan)?
Deelt het team de visie en missie?

Goed burgerschapsonderwijs vraagt een intentionele en gerichte aanpak. Wat wil je als school met burgerschap bereiken? Vaak zijn in de schoolvisie kernwaarden geformuleerd. Ze geven aan waar de school voor staat. Dit kan richtinggevend zijn voor de visie op burgerschap.

Kernvragen:

- Waartoe geven wij burgerschap?
- Wat zien wij als goed burgerschap?
- Welke taak zien wij voor onszelf?
- Hoe verhoudt burgerschap zich tot onze missie en visie?

2. BELEID EN DOELEN

Is er samenhangend en doelgericht beleid op burgerschap?
Staat dit beschreven in een beleidsplan, of zijn onderdeel van het beleidsplan?
Deelt het team het beleid en de doelen?
Welke maatregelen/acties ga je uitvoeren om doelen te realiseren?

Verwerk visie en context tot heldere leerdoelen op schoolniveau. Formuleer hierbij concreet welke kennis, vaardigheden en houdingen leerlingen zullen leren.

Kernvragen:

- Wat moeten leerlingen kennen en kunnen op het terrein van burgerschapsvorming als ze het voortgezet onderwijs verlaten?
- Wat willen we de leerlingen leren gezien onze visie en context?
- Wat willen de leerlingen zelf leren?

3. BURGERSCHAP PROGRAMMA

Is er op school een doordacht curriculum?
Is er een doorlopende leerlijn en een samenhangend programma?

Zorg voor een doorlopende leerlijn over de leerjaren heen. Verspreid hierbij de leerdoelen en inhoud over de leerjaren en de verschillende activiteiten binnen en buiten school.

Kernvragen:

- Wat komt waar aan de orde en hoe bouwt het op elkaar voort?
- Welke inhoud en doelen komen al aan bod?
- Welke kunnen we toevoegen aan bestaande vakken of leergebieden?
- Welke inhoud en doelen gaan we op een andere manier aan bod laten komen; in de schoolcultuur of (buitenschoolse) activiteiten?

4. BURGERSCHAP ACTIVITEITEN

Is er een rijk aanbod en beschikken we over inspirerende leermiddelen?

Lesmaterialen en projecten worden vormgegeven door inspirerend aanbod te ontwikkelen of af te nemen bij externe aanbieders.

Kernvragen:

- Hoe geven we burgerschap vorm in lessen, vakoverstijgende projecten en activiteiten?
- Vormen de activiteiten bij elkaar een samenhangend programma?
- Zijn er middelen en is er ontwikkeltijd voor het opzetten van burgerschapsonderwijs?
- Waarom werken wij met deze methode/externe aanbieder of waarom maken we deze excursie; hoe past het bij onze school en hoe wordt het effectief voor onze leerlingen en onze leerdoelen?
- Hoe betrekken we onze leerlingen bij hun eigen leerproces?

5. SCHOOL ALS OEFENPLAATS

Is de school een plek waar leerlingen veilig en actief kunnen oefenen met onze democratische kernwaarden?

De hele school is een oefenplaats voor het omgaan met basiswaarden van de democratie. Werk aan een open klimaat om veilig te oefenen met burgerschap.

Kernvragen:

- Hoe gaan we met elkaar om binnen de school zodat leerlingen actief oefenen met basiswaarden en burgerschapscompetenties?
- Hoe zorgen we voor een veilige oefenomgeving?
- Wat zijn de regels en afspraken binnen de school?
- Hoe zorgen we dat docenten onze waarden, normen, regels en afspraken voorleven?

6. EVALUATIE

Is er zicht op wat de impact is van ons burgerschapsonderwijs?

Om te weten of de school het goede doet, en dit goed doet, is regelmatig evaluatie nodig. Door de ontwikkeling van leerlingen in kaart te brengen, is het onderwijs bij te sturen en af te stemmen op de actuele leerbehoeftes. Ook komen knelpunten en randvoorwaarden aan het licht, waar de school maatregelen voor kan nemen. Zo kan zij verantwoording afleggen over de aanpak.

Kernvragen:

- Hoe, wanneer, door wie worden de resultaten geëvalueerd en geborgd?
- Hoe volgen we de ontwikkeling van de leerlingen voor de gestelde leerdoelen?
- Wat gaat goed en wat vraagt aandacht (schoolbreed, per klas en per leraar)?
- Wat gaan we eraan doen: bijstellen van de aanpak, aanscherpen van de doelen of is er iets anders nodig?

>>

7. DRAAGVLAK EN LEIDERSCHAP

Is er draagvlak bij de schoolleiding en het team?

De rol van de schoolleiding is bepalend in hoe burgerschapsonderwijs in de school vorm krijgt. Is de schoolleiding betrokken en heeft deze een duidelijke visie en boodschap? Zorgt de schoolleiding voor voldoende facilitering in tijd en middelen? Door het geven van een gerichte opdracht aan een coördinator of een ontwikkelteam Burgerschap wordt de ruimte gecreëerd om werkelijk stappen te maken met het burgerschapsonderwijs.

Draagvlak is van invloed op:

- Het urgentiebesef
- De veranderingsbereidheid
- Het veranderingsvermogen
- Het eigenaarschap

Kernvragen:

- In hoeverre is er in de school sprake van kennis en vaardigheden om te veranderen?
- In hoeverre is er in de school sprake van professionele ruimte?
- In hoeverre is er in de school sprake van samenwerking en eigenaarschap in de school?
- In hoeverre is er in de school sprake van invloed en sturing op verander-capaciteit?

8. ROLLEN EN TAKEN

Is het voor iedereen duidelijk hoe de taken en rollen zijn belegd?

Burgerschapsonderwijs wordt gedragen door het hele team. Alle onderwijsmedewerkers hebben een taak in het bijbrengen van sociale en maatschappelijke competenties bij leerlingen. Daarnaast heeft een aantal docenten een specifieke taak in het bijbrengen van burgerschapskennis en vaardigheden.

Kernvragen:

- Is duidelijk wie verantwoordelijk is voor welke activiteit?
- Zit de verantwoordelijkheid voor het burgerschapsonderwijs bij één of een aantal docenten of heeft iedereen een taak?
- Is dit bij iedereen bekend?

9. PROFESSIONALISERING

Zijn er bekwame en betrokken docenten?

Goed burgerschapsonderwijs vraagt betrokkenheid van het hele team. Het vraagt van alle onderwijsmedewerkers handelingsbekwaamheid in onder andere het creëren van een veilige omgeving, het begeleiden en voeren van een moeilijk gesprek, het voorleven van waarden, normen, afspraken en regels.

Kernvragen:

- Is het duidelijk welke kennis, vaardigheden en houding nodig zijn bij de onderwijsmedewerkers voor het verzorgen van burgerschapsonderwijs?
- Zijn docenten bekwam in het uitvoeren van burgerschapsonderwijs?
- Zijn er professionaliseringsmogelijkheden voor docenten individueel of voor het hele team?

>>

10. OMGEVING EN OUDERS

Is er samenwerking met ouders en partners buiten de school?

Scholen kunnen sterk van elkaar verschillen en ook de context van een school kan sterk verschillen. Stem je burgerschapsonderwijs daarom af op wat er in de leefwereld van de kinderen speelt, bij wat leerlingen nodig hebben en wat past bij de context van de school. Sluit in het vormgeven van het burgerschapsonderwijs aan bij de omgeving en betrek waar kan externe partners.

Kernvragen:

- Wie zijn de betrokkenen buiten de school?
- Hoe (en door wie) worden belanghebbenden geïnformeerd/betrokken?
- Wie zijn de leerlingen en ouders die onze school binnenkomen en wat betekent dat voor wat we de leerlingen willen meegeven aan competenties?
- Welke vraagstukken en/of maatschappelijke gebeurtenissen hebben invloed op onze school en zijn aan te grijpen voor burgerschapsvorming?
- Met welke partners in onze omgeving kunnen we een verrijkend aanbod creëren voor burgerschap?

Aan de hand van de resultaten kunt u het gesprek voeren.

